

ZPRÁVA O ČINNOSTI MATICE MORAVSKÉ V LETECH 2009–2011

Výbor společnosti zvolený na valné hromadě konané dne 20. května 2009 pracoval ve složení: předseda Jiří Malíř, místopředseda Bohumír Smutný, jednatel Bronislav Chocholáč a hospodářka Jiřina Štouračová. Dalšími členy výboru byli: Blažena Gracová, Slavomír Brodesser, Martin Čapský, Ladislav Hladký, Libor Jan, Karel Mlateček, Pavel Pumpr, Miloš Trapl a David Valůšek. Revizní komise pracovala pod vedením její předsedkyně Hany Jordánkové, členy komise byli Tomáš Knoz a Jiří Vaněk. Během tříletého funkčního období nedošlo ve složení výboru a revizní komise k žádným změnám. Výbor i revizní komise se scházely každoročně nejméně třikrát.

Členská základna společnosti byla stabilizovaná, počet členů se pohyboval mezi 250–260 osobami. K dnešnímu dni má společnost 252 členů. Bohužel se nám stále nedaří získat mezi členy společnosti větší počet studentů historie nebo příbuzných oborů. Členové Matice moravské jsou o její činnosti informováni společně s dalšími zájemci prostřednictvím samostatných webových stránek sdružení (<http://www.malice-moravska.cz>).

Podobně jako v letech 2003 a 2007 byl na počátku roku 2011 vydán reklamní materiál informující o nejnovější produkci společnosti. Byl rozeslán do archivů, muzeí a dalších odborných pracovišť především na Moravě a ve Slezsku, výběrově i v Čechách, taktéž samozřejmě všem členům společnosti (v rámci zásilky ČMM 1/2011). Podobně jako v minulých letech byl díky této akci zaznamenán zvýšený odbyt matičních publikací. Již v závěru minulého funkčního období byla navázána spolupráce s distribuční společností KOSMAS, která zdárně pokračovala i v letech 2009 až 2011 (spolupráce pokračuje i v tomto roce). V důsledku stavební činnosti na Filozofické fakultě MU (opravy budov A a B na A. Nováka 1) došlo k dočasnému přestěhování skladu matičních publikací na Solniční 12, což s sebou přineslo a přináší ztížení podmínek při manipulaci s publikacemi (především obtíže s parkováním vozidel).

Publikační činnost

Kontinuálně pokračovalo vydávání Časopisu Matice moravské, které je nadále hlavním publikačním úkolem společnosti. V letech 2009 až 2011 byly vydány ročníky 128 až 130 periodika, každý o dvou číslech v průměrném rozsahu přibližně 500 stran. V roce 2010 bylo ve spolupráci s Muzejní a vlastivědnou společností v Brně vydáno v pořadí již druhé Supplementum ČMM s názvem *Jan Ohéřal a jeho doba*. Další podrobnosti o časopisu obsahuje zpráva výkonného redaktora Pavla Pumpra.

Mimo časopis se rozvíjela publikační činnost společnosti vydáváním jednotlivých svazků existujících edičních řad Pramenů k moravským dějinám a Knižnice Matice moravské a také publikováním prací mimo tyto řady (jubilejní sborníky apod.). Většina publikací byla vydána ve spolupráci s Výzkumným střediskem pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura.

Prameny dějin moravských

V průběhu tří let bylo publikováno pět edic pramenů. Dva svazky korespondence Daniela Slobody k vydání připravil Zdeněk Fišer – *Daniel Sloboda. Dokumenty IV. Korespondence s rodinou 1* (2009) a *Daniel Sloboda. Dokumenty VI. Korespondence s rodinou 3* (2011). Edicí *Právní knihy města Brna z let 1391–1515*, jejímž editorem byl Miroslav Flodr, bylo v roce 2010 dokončeno zpřístupnění středověkých pamětních knih města Brna, které patřily k prvořadým institucím tehdejšího výkonu městského práva a jeho zajištění. Jako jubilejní dvacátý svazek Pramenů dějin moravských byla publikována práce *Robert Olomoucký: Výklad Písň písni* – edici s úvodní studií do tisku připravila Anna Pumprová (2010). Nejnovějším – 22. svazkem řady Pramenů dějin moravských – je edice s názvem *František Skopalík. Život a dílo v dokumentech I*, kterou připravil opět Zdeněk Fišer.

Knižnice Matice moravské

Tato ediční řada se rozvíjela zcela jednoznačně nejintenzivněji. Celkem v ní bylo v letech 2009–2011 publikováno 14 knih. V roce 2009 vyšly svazky 23 až 26 – Hana Bočková: *Knihy nábožné a prosté*; Tomáš Malý: *Smrt a spása mezi Tridentinem a sekularizací*; Robert Antonín – Tomáš Borovský: *Panovnické vjezdy na středověké Moravě* a Robert Antonín: *Zahraniční politika krále Václava II. v letech 1283-1300*. O rok později vyšly svazky 27 až 31 – Martin Pelc: *Umění putovat. Dějiny německých turistických spolků v českých zemích*; Anna Kernbach: *Vincenciova a Jarlochova kronika v kontextu svého vzniku*; Marek Vlha: *Korespondence českých vojáků v americké občanské válce*; Antonín Kalous: *Plenitudo potestatis in partibus? Papežští legáti a nunciové ve střední Evropě na konci středověku (1450–1526)* a Pavel Pumpr: *Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách. Na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století*.

I v loňském roce byla ediční řada rozšířena o pět titulů (svazky 32 až 36). Kniha Terezy Siglové: *„Soudové zisku nenesou.“ Spory obyvatel městeček pardubického panství v 16. a 17. století* přiblížila prostřednictvím detailní analýzy soudních sporů řadu aspektů každodenního života a sociální determinaci jednání jednotlivců, sledovala principy udržování sociálního řádu na dominiu a náhledy poddaných na dobové právo a soudní instituce. Petr Jokeš v práci s názvem *Farní organizace na středověké západní Moravě* podrobně postihl vznik sítě kostelů na západní Moravě a její proměny ve středověku. Denisa Nečasová ve své práci s budovatelským názvem *„Buduj vlast – posílíš mír“* přiblížila ženské hnutí v českých zemích v poválečném desetiletí. Výsledky svého dlouholetého

výzkumu věnovanému dějinám novin a novinového zpravodajství soustředil Zdeněk Šimeček do monografie *Počátky novinového zpravodajství a novin v českých zemích (Do devadesátých let 18. století)*. Tomáš Parma v objemné monografii *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii. Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve* charakterizoval hlavní vývojové etapy Ditrichštejnových vztahů s prostředím římského dvora a kurie a jejich dopad na moravské prostředí, a zejména na jeho církevní vývoj.

Mimo ediční řady

Poměrně značný počet publikací byl vydán mimo výše uvedené edice. V letech 2009 až 2011 tak bylo do tisku připraveno a následně publikováno celkem 18 knih. Jednalo se především o řadu kolektivních monografií a dva jubilejní sborníky. V roce 2009 to bylo pět publikací – Hana Ambrožová – Tomáš Dvořák – Bronislav Chocholáč – Libor Jan – Pavel Pumpr (ed.): *Historik na Moravě. Sborník k šedesátým narozeninám předsedy Matice moravské profesora Jiřího Malíře* ; Tomáš Knoz – Jiří Kroupa (ed.): *Myšlení a obraz v dějinách kultury. Studie – eseje – reflexe* ; Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř: *Sekularizace venkovského prostoru v 19. století* ; Jiří Hanuš – Radomír Vlček: *Historik v proměnách doby a prostředí. 20. století* a Jiří Malíř – Martin Rája: *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. O rok později dokonce šest – Libor Jan – Jiří Kacetl a kol.: *Poceta králi. K 730. výročí smrti českého krále, rakouského vévody a moravského markraběte Přemysla Otakara II.*; Libor Jan – Dalibor Janiš a kol.: *Ad iustitiam et bonum commune. Proměny zemského práva v českých zemích ve středověku a raném novověku*; Martin Wihoda – Lukáš Reitinger a kol.: *Proměny středovýchodní Evropy raného a vrcholného středověku. Mocenské souvislosti a paralely*; Adrian von Arburg – Tomáš Dvořák – David Kovařík a kol.: *Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945*; Tomáš Borovský – Dalibor Janiš – Michaela Malaníková a kol.: *Spory o čest ve středověku a raném novověku* a Martin Markel: *Svoboda a demokracie v regionu rakouského impéria. Politika jihomoravských Němců v letech 1848–1919*.

Dvěma úvodním publikacím vydaným v roce 2011 předcházelo konání mezinárodních konferencí v předcházejících letech. Konkrétně se jednalo o sborníky *Šlechta v proměnách věků* redakčně připravený Tomášem Knozem a Janem Dvořákem a *Die geistlichen Ritterorden in Mitteleuropa. Mittelalter*, který do tisku připravili Karl Borchardt a Libor Jan. Monografie s názvem *Christianizace českých zemí ve středoevropské perspektivě* je výsledkem práce početného autorského kolektivu v čele s Jiřím Hanušem. Následující dvě publikace z pera Dalibora Havla rozšířily řadu kodexu. Jmenovitě šlo o: *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae*. Díl VII, svazek 5, *Písařské ruce a Katalog listin a listů k VII. dílu Českého diplomatáře I. (Zpracování diplomatického materiálu pro období květen 1283 až květen 1297)*. Přehled knih vydaných Maticí moravskou uzavírá prozatím monografie Zbyňka Svitáka věnovaná počátkům moderní byrokracie (s názvem *Z počátků moderní byrokracie. Nejvyšší zeměpanský úřad na Moravě v letech 1748–1782*).

Na závěr přehledu publikační činnosti, nikoliv však na posledním místě, je nutné uvést pokračování společných vydavatelských aktivit naší společnosti s Maticí srbskou v Novém Sadu. Na konci loňského roku byl tentokrát v Srbsku publikován v pořadí již druhý sborník *Od Morave do Morave. Iz istorije češko-srpskih odnosa/Od Moravy k Moravě. Z historie česko-srbských vztahů*, který redakčně připravili Verica Koprivica, Aleksandra Korda-Petrović a Václav Štěpánek.

Samostatně, nebo častěji ve spolupráci s dalšími institucemi a partnery, jakými byly především Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura, Historický ústav FF MU, brněnská pobočka Historického ústavu AV ČR, dále pak Seminář dějin umění FF MU, projekt Pocta králi železnému a zlatému Přemyslu II. Otakarovi a další, bylo vydáno Maticí moravskou v letech 2009 až 2011 celkem 37 publikací, což je dokonce o deset více než v předcházejícím velmi kladně hodnoceném tříletém období společnosti. Lze jen konstatovat, že tento rozsah publikační činnosti nemá v dějinách sdružení obdoby.

Přednášková činnost

Tato činnost byla realizována formou spolupořadatelství mezinárodních a domácích konferencí a seminářů a cyklů samostatných přednášek. Jmenovitě se MM v roce 2009 podílela ve spolupráci s Historickým ústavem FF MU, Výzkumným střediskem pro dějiny střední Evropy a brněnskou pobočkou Historického ústavu AV ČR na pořádání dvou seminářů. První, který se konal v Brně 14. května 2009, byl věnován sekularizaci dělnického prostředí v 19. století a své příspěvky zde přednesla více než desítky domácích badatelů. Druhý, s názvem *Spory o čest ve středověku a raném novověku*, proběhl také v Brně, a to 12. listopadu 2009, za účasti nejen domácích, ale i zahraničních badatelů, jmenovitě z Polska a Slovenska (celkem 11 příspěvků).

O rok později Matice moravská spolupořádala s Muzejní a vlastivědnou společností v Brně, Krajskou knihovnou Františka Bartoše ve Zlíně a obcí Žalkovice mezinárodní konferenci s názvem *Morava na rozhraní epoch. Jan Ohéřal a společnost ve druhé třetině 19. století*, která se konala ve dnech 20. a 21. září 2010 ve Zlíně za účasti badatelů z České republiky, Rakouska a Slovenska (18 příspěvků, z toho dva zahraniční, více než šest desítek účastníků); dále se společnost spolupodílela na diskusním semináři, jenž se konal v Brně 3. června 2010, nad knihou Theodora Herzla: *Židovský stát. Pokus o moderní řešení židovské otázky*.

Ve spolupráci s Česko-lichtenštejnskou komisí historiků pořádala společnost mezinárodní seminář *Místa lichtenštejnské paměti*, který se konal ve dnech 11. a 12. listopadu 2011 ve Vranově u Brna. Na workshopu zaznělo celkem 15 příspěvků domácích a zahraničních badatelů (z Francie, Lichtenštejnska a Rakouska) a zúčastnily se jej bezmála čtyři desítky osob.

V letech 2009 a 2010 se jednalo celkem o 12 samostatných přednášek (8 zahraničních a 4 domácí referenti). O své poznatky se s posluchači rozdělili: Christiane Brenner (Mnichov), Grace Davie

(Exeter), Winfried Eberhard (Lipsko), Jiří Hanzal (Curych), Wojciech Iwańczak (Kielcy), Jiří Kořalka (Praha), Václav Ledvinka (Praha), Folker Reichert (Stuttgart), Giorgio Rota (Vídeň), Jiří Štajf (Praha), Ivo Štefan (Praha) a Maurice C. J. Wieleng (Groningen).

Také v průběhu roku 2011 bylo realizováno šest přednášek. Jmenovitě se jednalo o vystoupení: Catherine Horel (Paříž): *Les villes multiculturelles de l'empire des Habsbourg 1880–1914*
Norbert Furrer (Lausanne/Bern): *Geschichtsmethode. Eine Einführung für Historiker menschlicher Gesellschaften*
Pavel Mücke (Praha) a Jana Poláková (Brno): *Orální historie* (2 přednášky)
Valentina Lepri (Florencie): *The spread of the Italian political culture during the Renaissance: the first fortunes of Guicciardini's works*
Thomas Krzenck (Lipsko): *Johannes Hus. Theologe, Kirchenreformer, Märtyrer* (diskuze o knize).

Výše uvedených přednášek se účastnilo v průměru 45 osob především z řad pedagogů a studentů Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, ale i z dalších brněnských pracovišť (Historického ústavu AV ČR, Moravského zemského archivu, Archivu města Brna, Moravského zemského muzea aj.).

Získávání finančních prostředků

Další oblastí činnosti výboru bylo získávání finančních prostředků pro naši práci. Výše uvedené rozsáhlé aktivity společnosti není možné financovat pouze z členských příspěvků a prodeje publikací. Každoročně byly podávány projekty s žádostí o finanční příspěvek na Ministerstvo kultury ČR, Jihomoravský kraj, Statutární město Brno, na Radu vědeckých společností při AV ČR a na Nadaci Českého literárního fondu. Celkem bylo takto získáváno bezmála 300 000 Kč ročně. Dlouholetá rozsáhlá především publikační činnost společnosti vedla k nárůstu ekonomické agendy sdružení. Bez přijetí nové pracovní síly by nebylo možné její zvládnutí, proto byla na místo účetní přijata Ing. Věra Kazdová (od března 2009 na poloviční úvazek). Další podrobnosti o finančním hospodaření společnosti včetně realizovaných kontrol (Správa sociálního zabezpečení aj.) obsahuje zpráva Jiřiny Štouračové.

Je tedy možné konstatovat, že plánovaná ediční a přednášková činnost společnosti ve sledovaném období byla bezezbytku splněna. Vydání 37 knih, ať již samostatně nebo ve spolupráci s dalšími institucemi, a zároveň každoroční publikování dvou čísel ČMM (v roce 2010 navíc druhého Supplementa ČMM) je výsledek mimořádný. Naopak i přes mírný nárůst počtu členů v loňském roce se nám dlouhodobě nedaří zapojit do činnosti sdružení ve větším měřítku studenty historie bakalářského a magisterského stupně. Je to jistě výzva pro příští vedení společnosti, aby této problematice věnovalo zvýšenou pozornost.

* * *

Úkoly na následující období (rok 2012)

1. V oblasti publikační zajistit vydání dvou čísel 131. ročníku ČMM, včetně v pořadí již třetího Supplementa ČMM a dále jedné až dvou publikací v rámci edičních řad.

2. V oblasti přednáškové opětovně připravit šest až osm samostatných vystoupení domácích a zahraničních odborníků a dále spolupřátat mezinárodní konferenci doktorandů.

3. V oblasti organizační a zajišťování finančních prostředků již byly podány v požadovaných termínech (od října 2011 do ledna 2012) granty a žádosti o finanční podporu některých z výše uvedených publikací. Jmenovitě se jednalo o Ministerstvo kultury České republiky, Radu vědeckých společností při Akademii věd ČR, Jihomoravský kraj, Statutární město Brno a Nadaci Českého literárního fondu. K naplnění výše uvedených úkolů bude nutné získat nejméně 500 000 Kč. Nadále je nutné, aby příští výbor hledal další možnosti pro distribuci matičních publikací. Trvalou pozornost je nutné věnovat problematice účetnictví společnosti ve spolupráci s firmou Ginkgo.

Závěrem dovolu, abych jménem výboru Matice moravské poděkoval všem institucím a jejich vedoucím pracovníkům za jejich velmi dobrou spolupráci při realizaci společných projektů, bez níž by nebylo možné takto rozsáhlou činnost sdružení uskutečnit, a v neposlední řadě i vám všem, kteří jste se svou činností zasloužili o rozvoj naší společnosti.

Bronislav Chocholáč